

Izvještaj o arheološkim istraživanjima u Glavicama kod Sinja

Mr. Maja PETRINEC, viši kustos
Muzej hrvatskih arheoloških spomenika
HR - 21000 Split, S. Gunjače b.b.

Izvještava se o rezultatima istraživanja ranosrednjovjekovnih grobova na pet različitim položajima u Glavicama kraj Sinja, u zaseoku Poljaci, iza tzv. Grede. Stariji sloj grobova datira se na prijelaz 8. u 9. stoljeće, a mladi u raspon od prve polovine 9. do početka, najdalje do sredine 10. stoljeća. Može se pretpostaviti da je riječ o naseobinskom groblju na redove, formiranom na principu grupiranja grobova po porodičnim vezama.

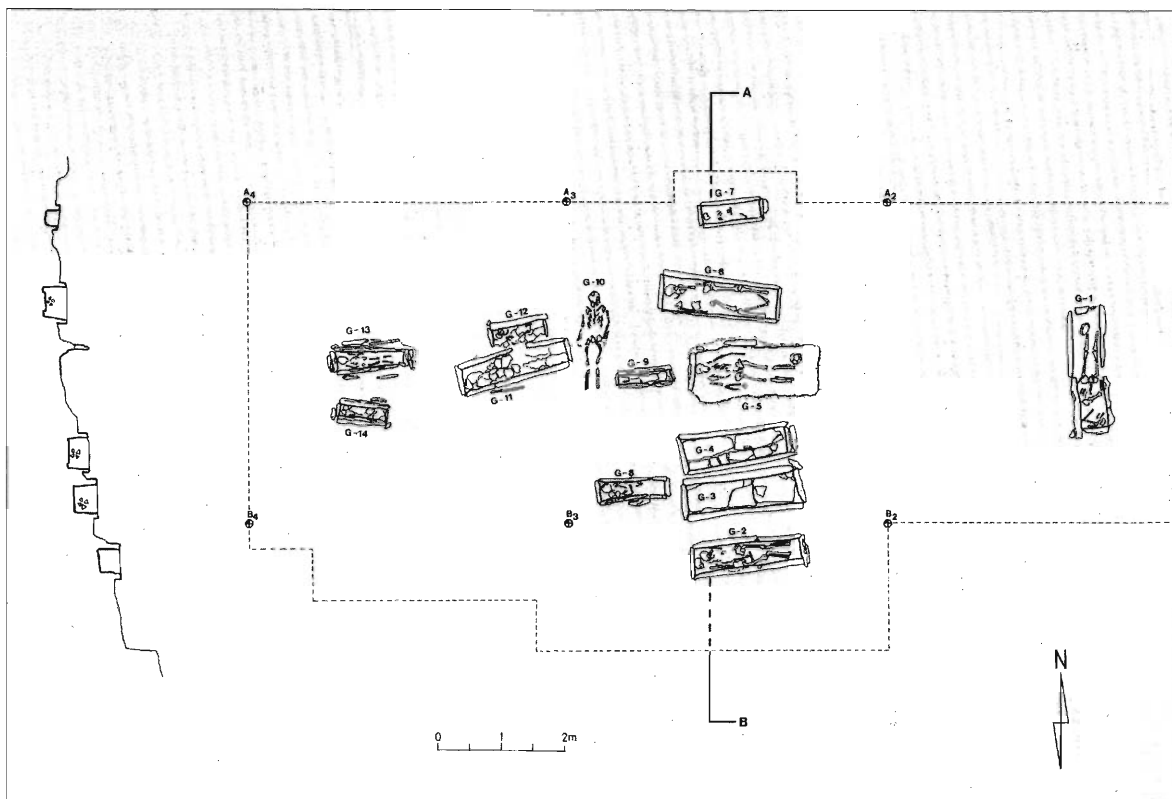

Prigodom kopanja rova za postavljanje električne mreže u studenome 1996. godine u Glavicama kraj Sinja, u zaseoku Poljaci, slučajno je otkriven jedan grob. Taj je nalaz bio povod zaštitnom arheološkom iskopavanju koje su na tom mjestu, nedugo po otkriću, zajednički proveli Muzej hrvatskih arheoloških spomenika iz Splita i Muzej Cetinske krajine iz Sinja. Položaj se zove Gluvine kuće, a nalazi se po sredini sjevernog pristranka tzv. Grede, koja omeđuje sjeverni rub Sinjskoga polja. U istraživanjima je otkriveno 14 ranosrednjovjekovnih grobova, a rezultati su publicirani u Starohrvatskoj prosvjeti (A. MILOŠEVIĆ, 1997).

Arheološka iskopavanja nastavljena su i sljedećih godina pa je u razdoblju od 1997. do 2000. godine istraženo još nekoliko položaja. Svi su oni na maloj međusobnoj udaljenosti, a navodim ih redom kojim se nižu u smjeru od istoka prema zapadu duž spomenute Grede. To su:

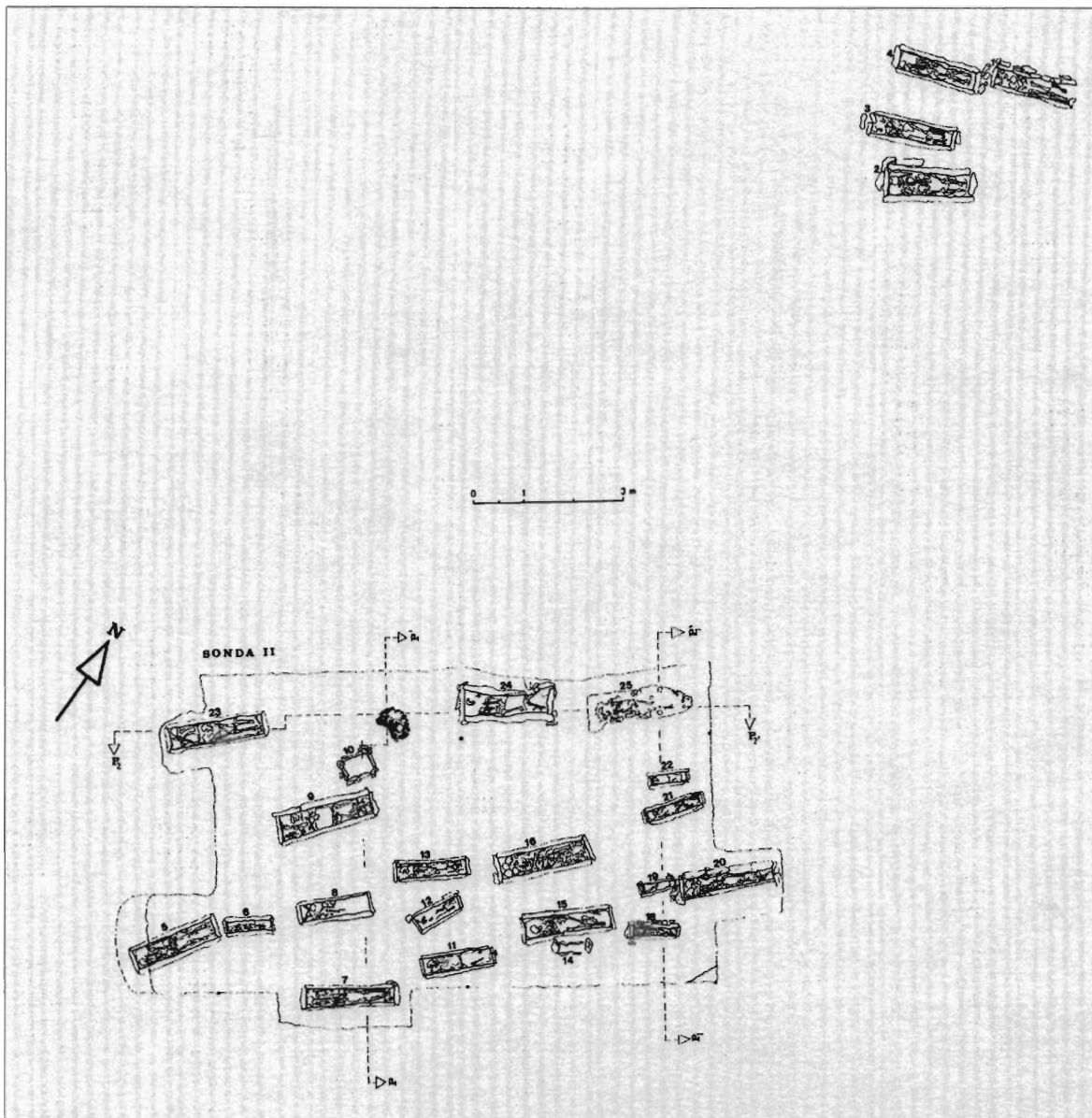
1. Gluvine kuće I - 14 grobova
2. Gluvine kuće II - 25 grobova
3. Liske - 2 groba
4. Jojine kuće - 36 grobova
5. Kongor - 1 grob

Između prvog i posljednjeg položaja udaljenost je manja od kilometra. Grobovi su u samom današnjem naselju, koje je, ne samo znatnoj mjeri uništilo groblje, nego je i uvelike odredilo tijek istraživanja. No, unatoč razbacanosti postavljenih sondi i ispresjecanosti nalazišta stambenim i gospodarskim objektima, može se sa sigurnošću konstatirati da su pojedine skupine grobova međuso-

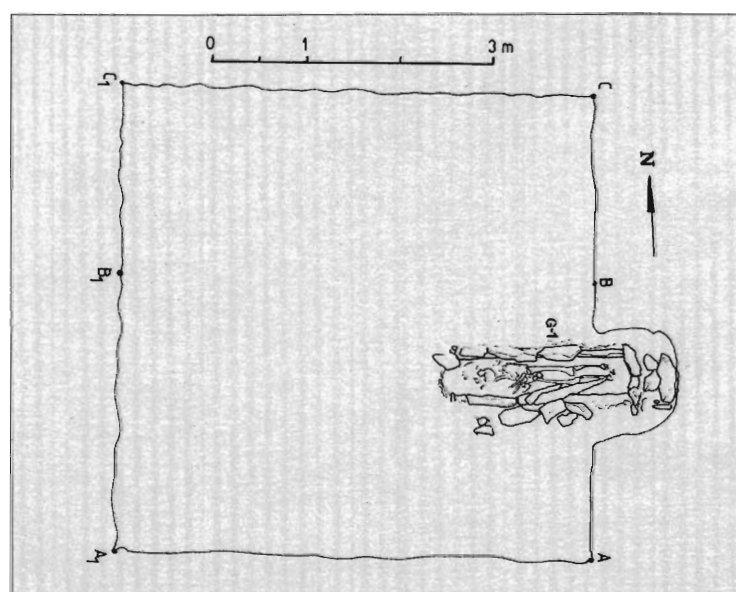
Grobovi istraženi 1996. godine na položaju Gluvinih kuća I.

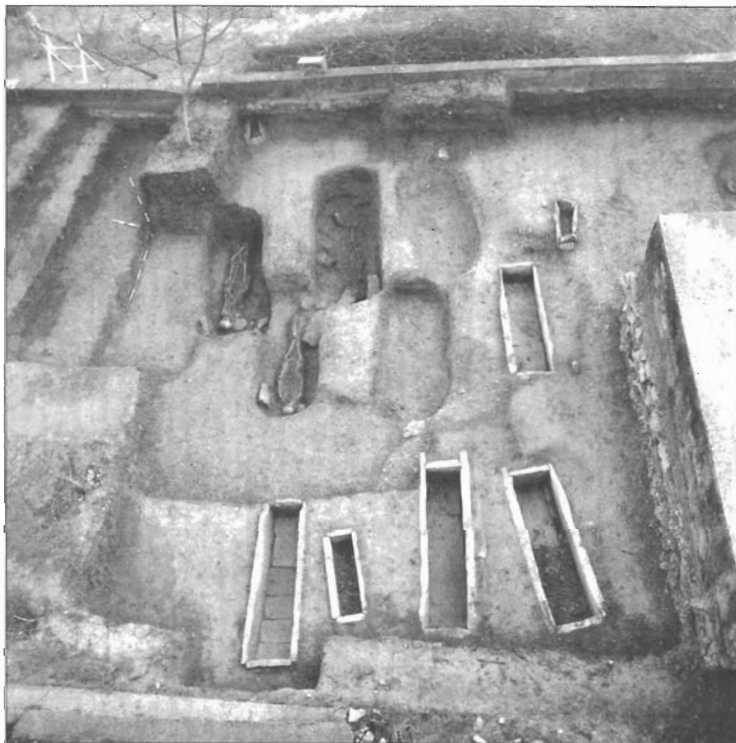
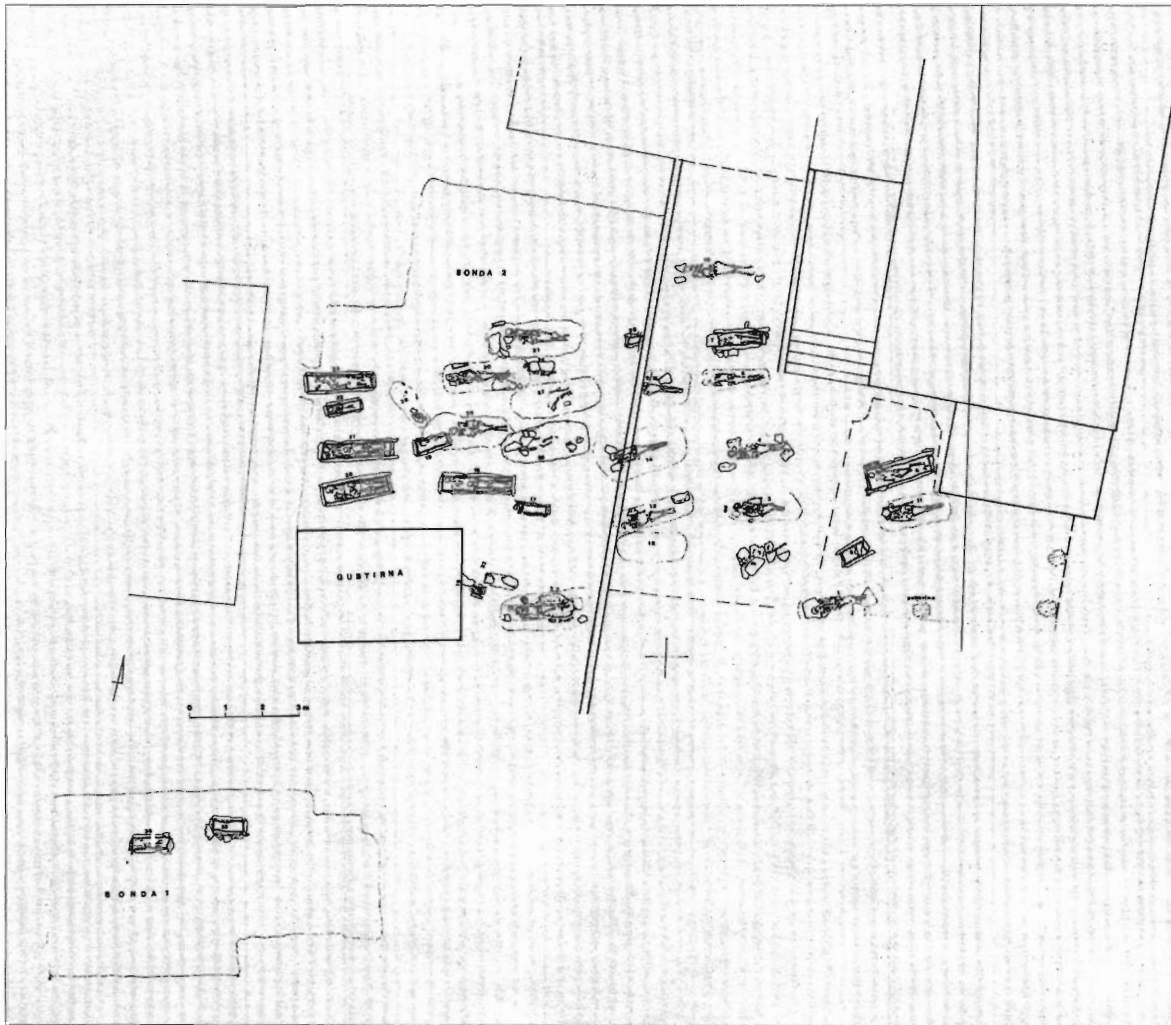

Grobovi istraženi 1999. godine na položaju Gluvinih kuća II

Grob na položaju Liske istražen 1999. godine

< Pogled na grobove na položaju Gluvine kuće II tijekom istraživanja 1999. godine

Grobovi na položaju Jojinib kuća

Grobovi istraženi 1998. godine na položaju Jojinib kuća

bno bile izrazito odijeljene, te da praznine među njima nisu rezultat recentnih devastacija.

Na položaju Kongor otkriven je samo jedan usamljeni grob, na malom slobodnom prostoru između stambenih objekata i asfaltirane ceste.

Na položaju Liske otkrivena su dva groba, a cijeli je prostor u neko prijašnje vrijeme bio prekopan, jer su u pet kontrolnih, u arheološkom smislu negativnih sondi načinjenih 2000. godine pronađene razbijene ploče, dijelovi grobne arhitekture i tragovi u potpunosti uništenih grobova.

Ukupno je i ovim istraživanjima otkriveno 78 grobova; svi su poslagani u redove, a osim u tri slučaja, orijentirani su u pravcu zapad-istok s vrlo izraženim otklonima prema jugozapadu i sjeveroistoku. Svi pokojnici imali su ruke ispružene uz tijelo. U 54 groba bio je pokopan po jedan pokojnik, a u 23 registriran je istovremeni ukop dvaju pokojnika. Ima, međutim i grobova s tri ili četiri pokojnika pa se može govoriti o višekratnom ukapanju.

Kada je riječ o obliku i vrstama grobnih raka, te o grobnoj arhitekturi mogu se izdvojiti tri osnovna tipa grobova:

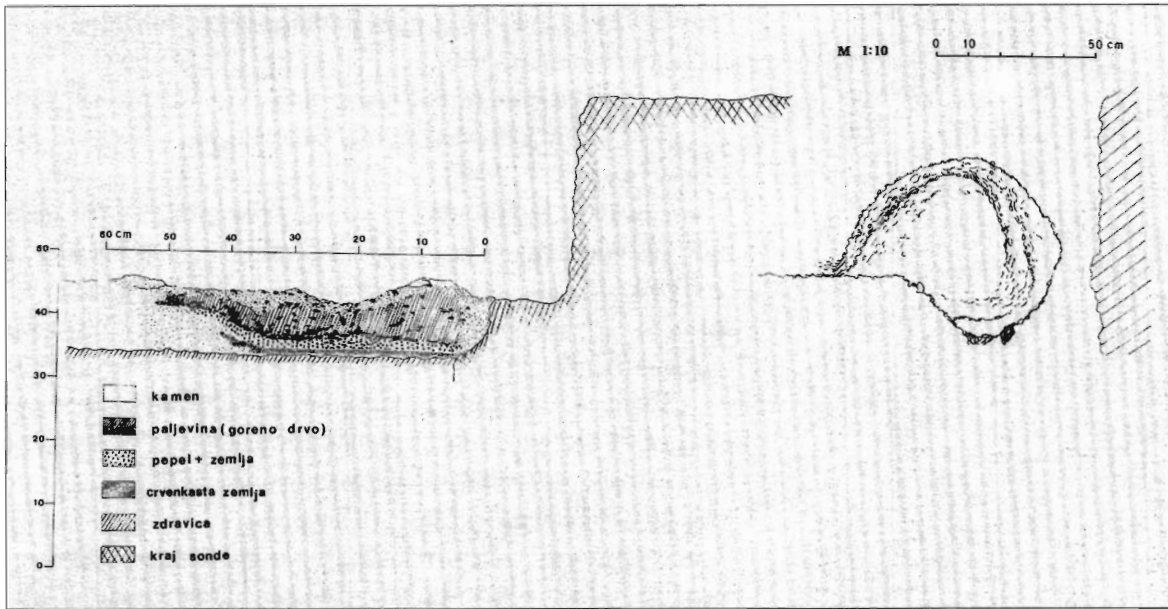
- grobovi u zemljanim rakama,
- grobovi od okomito postavljenih nepravilnih kamenih ploča, pokriveni s dvije do tri nepravilne ploče i popločanim dnom,
- grobovi u obliku sanduka ili škrinje načinjeni od dobro obrađenih pravilnih ploča muljike, s pravilnom četvrtastom pločom kao pokrovom i popločanim dnom.

Među grobovima u zemljanim rakama izdvajaju se grob 25 na položaju Gluvine kuće II i grob 8 kod Jojinih kuća u kojima su nađeni ostaci dasaka, koje su mogle pripadati lijesu ili drvenim okvirima. Takvi su grobovi u srednjoj Dalmaciji dosad zabilježeni samo na nekoliko nalazišta. U blizini grobova u zemljenim rakama nalazila su se i dva vatrišta, odnosno jame s ostacima pepela i nagorenog drva; jedno je iznad groba 33 kod Jojinih kuća, a drugo na Gluvinim kućama II (podalje od grobova) (prilog V.).

Grobovi drugog tipa su malobrojni, a nalaze se uvijek u blizini grobova u zemljanim rakama pa između jednih i drugih nema kronološke razlike.

Najbrojniji su grobovi trećeg tipa, a na osnovi vertikalne i horizontalne stratigrafije može se zaključiti da su mlađi od grobova prvog i drugog tipa. Na položaju Jojinih kuća u dva primjera takvi su grobovi preslojili one ukopane u zemljanim rakama.

U vezi s grobovima trećeg tipa treba istaknuti jednu neobičnu pojavu koja je u okviru ranosrednjovjekovnih groblja dosad zabilježena samo na sinjskom području. Naime, nekoliko ovih grobova na donožnici, a u jednom slučaju i na uzglavnici, te u jednom i na uzglavnici i na donožnici, a uvijek s unutrašnje strane groba, ima na ploči urezan križ. Urezana su tri oblika križa: grčki križ (*crux quadrata*), Andrijin (*crux decussata*) i malteški križ. Premda

Presjek i tlocrt jame s paljevinom na položaju Gluvinih kuća II

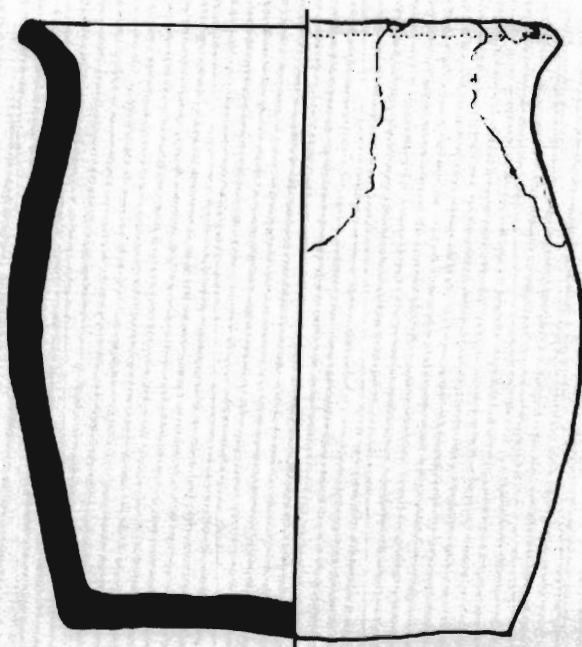
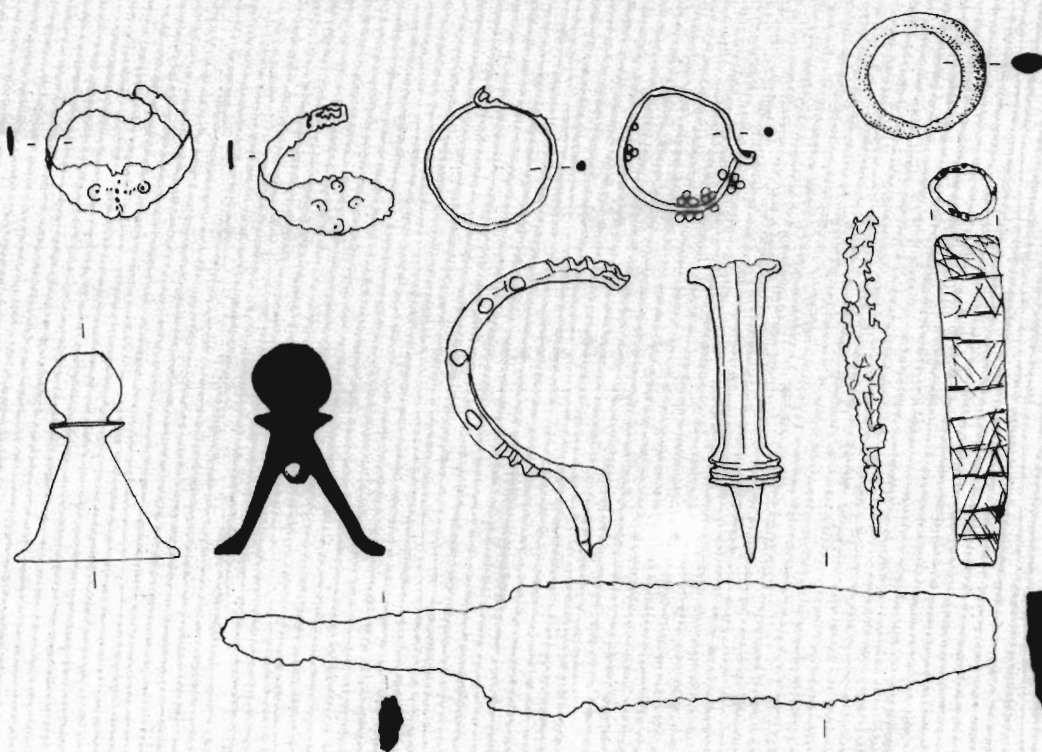
je običaj urezivanja križeva zapažen na još nekoliko nalazišta na obližnjem području (Trilj, Hrvace, Turjaci), arheološki je zasad dokumentiran jedino na groblju na Barama u Lučanima i svakako predstavlja lokalnu specifičnost srednjovjekovnih grobalja na užem području Cetinske krajine. Sadašnji stupanj istraženosti te pojave ne omogućava prihvatljivo objašnjenje.

Na poslijetku, riječ-dvije o nalazima u grobovima. Od ukupno 77 istraženih grobova samo ih je 25 imalo nalaze; od toga 12 u starijem i 13 u mlađem sloju grobova.

Sedam je grobova sadržavalo keramički materijal, od toga tri čitave posude (T. I-III), a u četiri groba nađeni su fragmenti razbitih posuda. Osim posuda, pronađen je i veći broj željeznih noževa manjih dimenzija (8-12 cm). Ukupno ih je bilo 11 u 7 grobova, od toga po dva primjerka u 3 groba. Bilo ih je i u muškim i u ženskim grobovima. Svi su bili položeni s lijeve ili desne strane karlice pokojnika (T. I-V, IX-X). Ovi su nalazi registrirani isključivo u grobovima u zemljanim rakama, osim u slučaju već publiciranog ženskog groba 1 kod Gluvinih kuća (T. I), koji pripada drugom tipu grobova. U starijem sloju grobova pronađena je ogrlica sastavljena od 3-4 zrna staklene paste (T. II), jedna strelica oblika lastinog repa (Kongor) i željezno šilo uz dva željezna nožića (T. IX) u grobu 24 na Gluvinim kućama II.

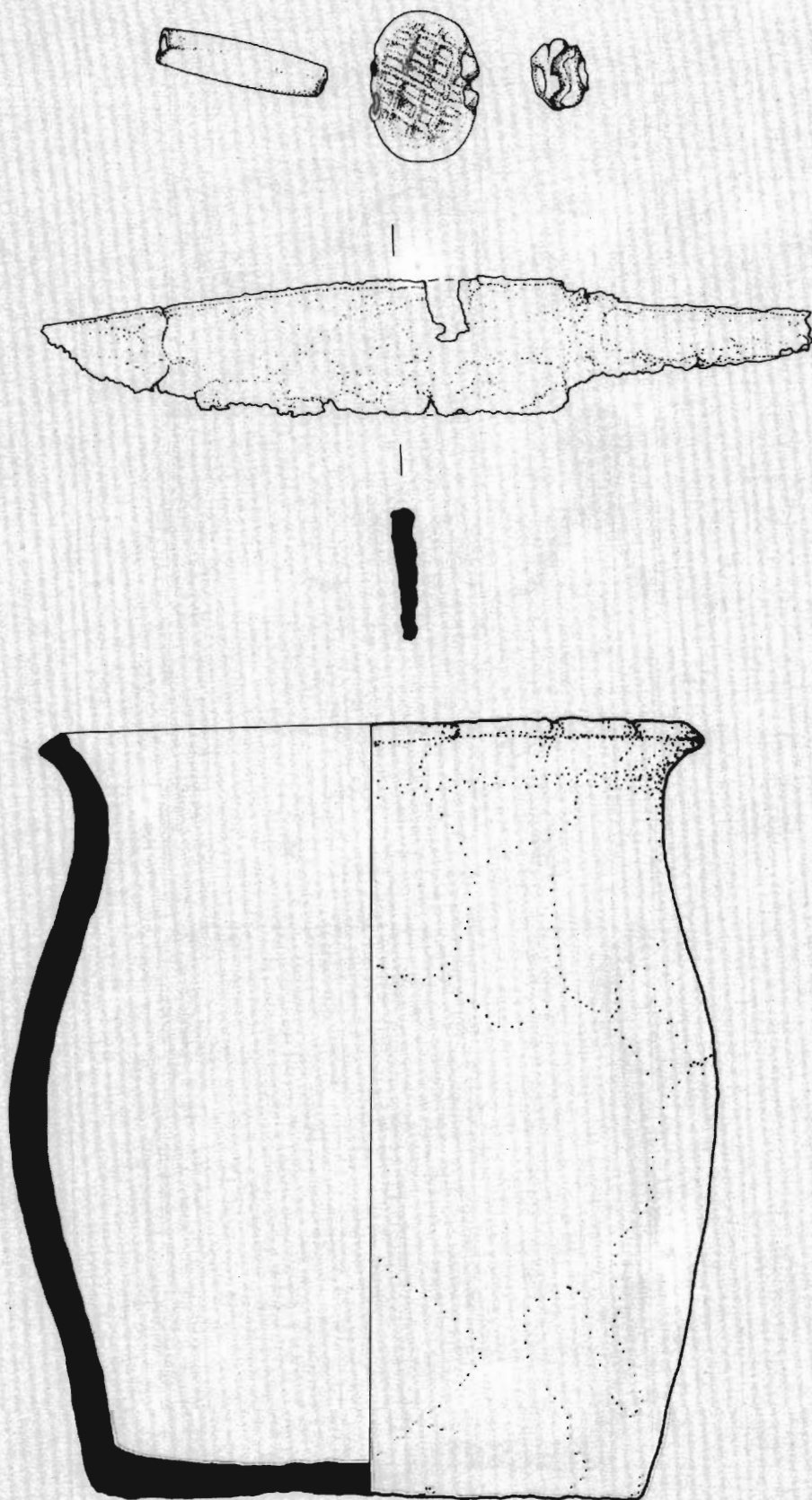
Grobovi trećeg tipa sadržavali su isključivo predmete koji pripadaju nošnji pokojnika, a prevladava ženski nakit. Najbrojnije su jednostavne naušnice s lijevanim grozdolikim privjeskom na žičanoj karičici (T. VI-IX). Otkrivena su četiri para takvih naušnica, a kod jednog je para, sa strana lijevanog privjeska, karičica savijena u petlje (T. VIII). Ove su naušnice u dva slučaja pronađene na ostacima kožnih traka na lubanji, pa se može pretpostaviti da su se nosile kao sljepoočnicarke. Također je otkriven par brončanih

Tabla I.

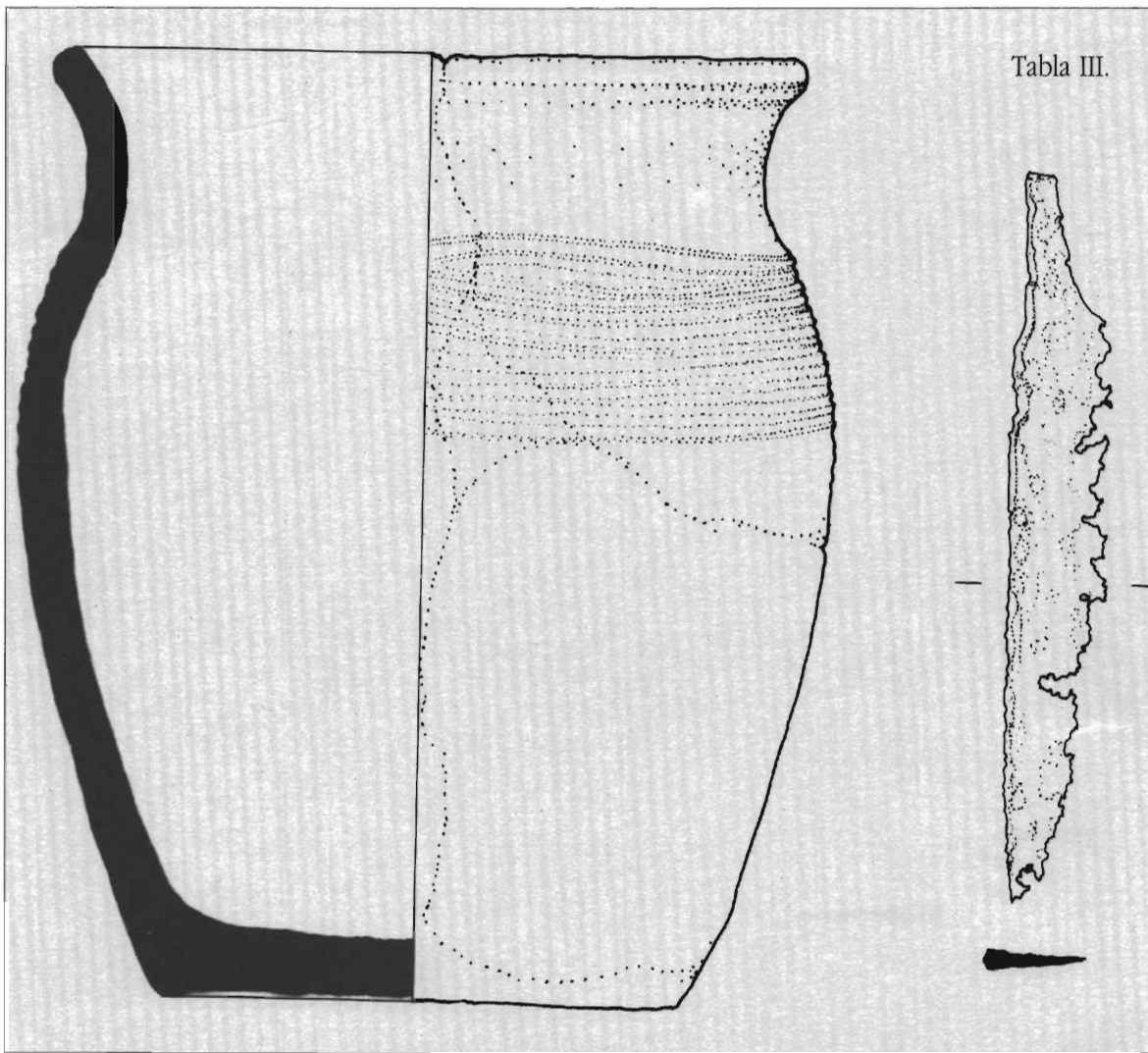

Gluvine kuće I. grob 1

Tabla II.

Jajine kuće, grob 3

Jošine kuće, grob 4

karičica od pletene žice (T. VIII) i dvije obične brončane karičice (T. VII-VIII). Osim jednog prstena s proširenim prednjim dijelom ukrašenim punciranjem (T. VI) nađeni su obični brončani prstenovi s krajevima pričvršćenim zakovicom (T. VI-VIII), te dva masivna brončana prstena s prevlakom od srebra ili kositra (T. VIII). U tri su groba pronađene ogrlice sastavljene od većeg broja žutih i modrih zrnaca staklene paste i višedjelnih koštanih pozlaćenih perli (T. VI-VII). U svim ogrlicama bili su nanizani i ulomci rimskih staklenih posuda, u dva slučaja i rimski amulet-privjesak od tamnog stakla. Najmlađi materijal (naušnice jednojagodnog tipa) potječe s objavljenog dijela groblja kod Gluvinih kuća.

Na osnovi iznesenog stariji sloj grobova treba datirati na prijelaz 8. u 9. stoljeće, dok se mlađi mogu datirati u rasponu od prve polovine 9. do početka, najdalje do sredine 10. stoljeća. Premda za cjelovitu sliku nalazišta treba pričekati da istraživanja u potpunosti budu završena, može se pretpostaviti da je riječ o naseobinskom groblju na redove, formiranom na principu grupiranja grobova prema porodičnim vezama s trajanjem vjerojatno do vremena prijelaza na obavezno pokopavanje uz crkve.

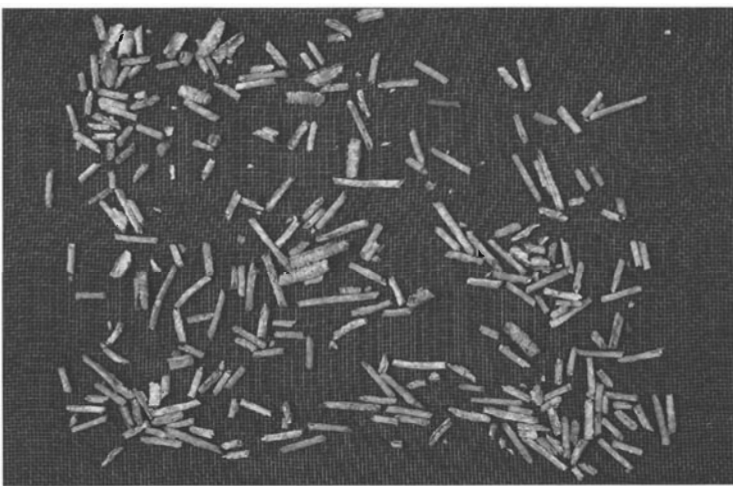
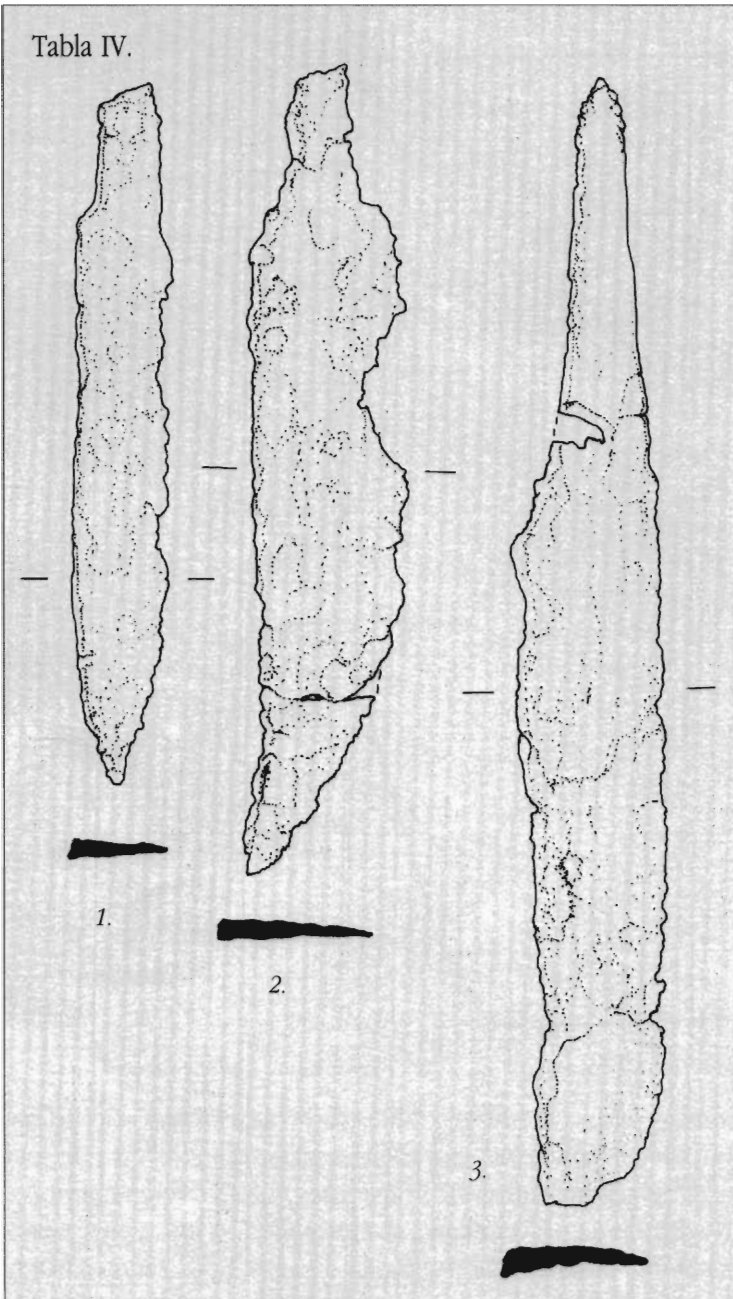
Stručna ekipa:

Maja Petrinec, Ljubomir Gudelj, Maja Marković, Miran Palčok, Zoran Alajbeg (Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu); Vedrana Gunjača, Anita Librenjak (Muzej Cetinske krajine u Sinju); studenti: Vesna Milošević i Branimir Župić iz Sinja, te Sanda Šestanović iz Splita.

Prilozi uz izvještaj:

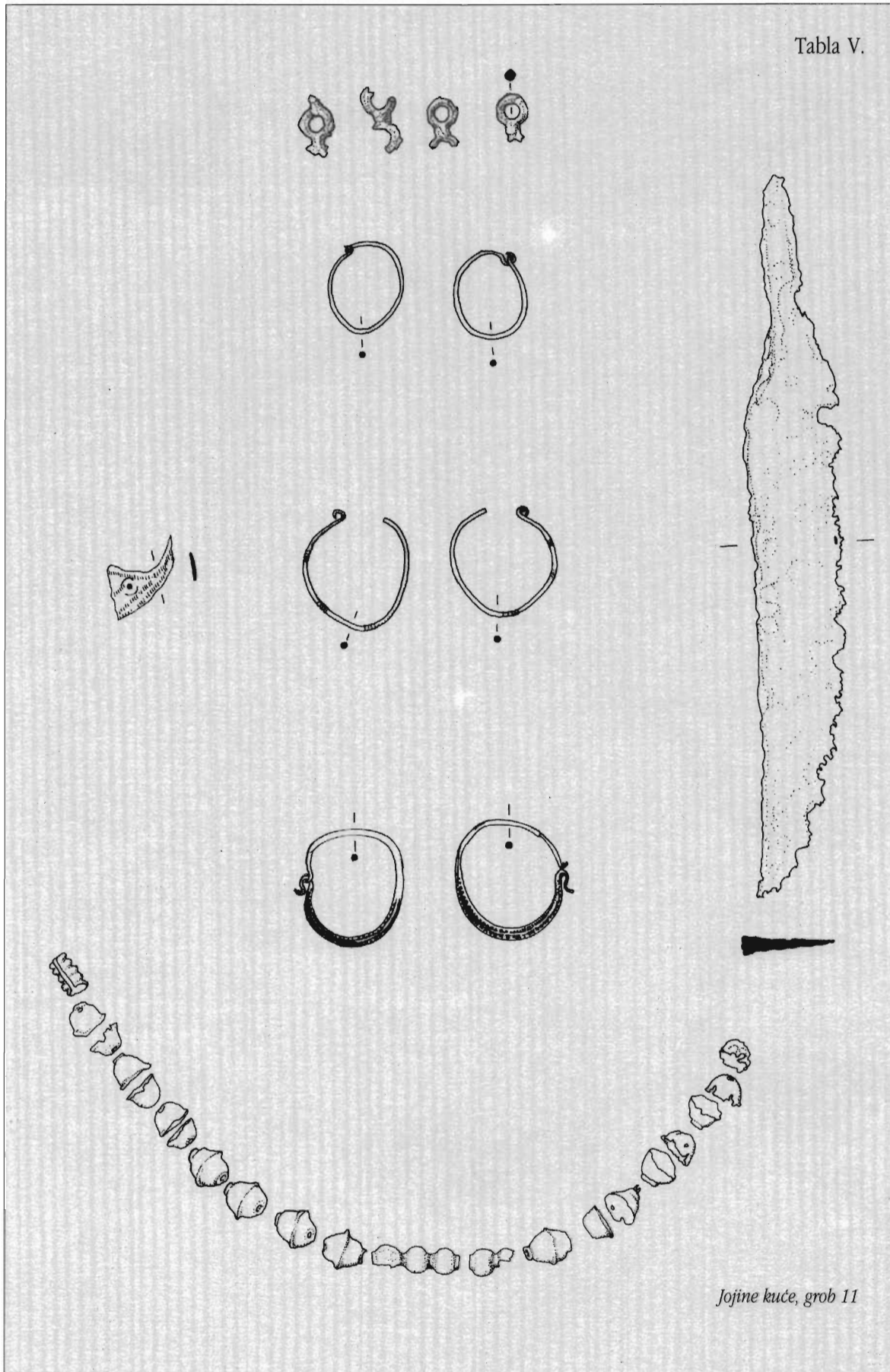
Maja Marković, Silvana Juraga, Nada Šimundić-Bendić, Zoran Alajbeg.

Tabla IV.

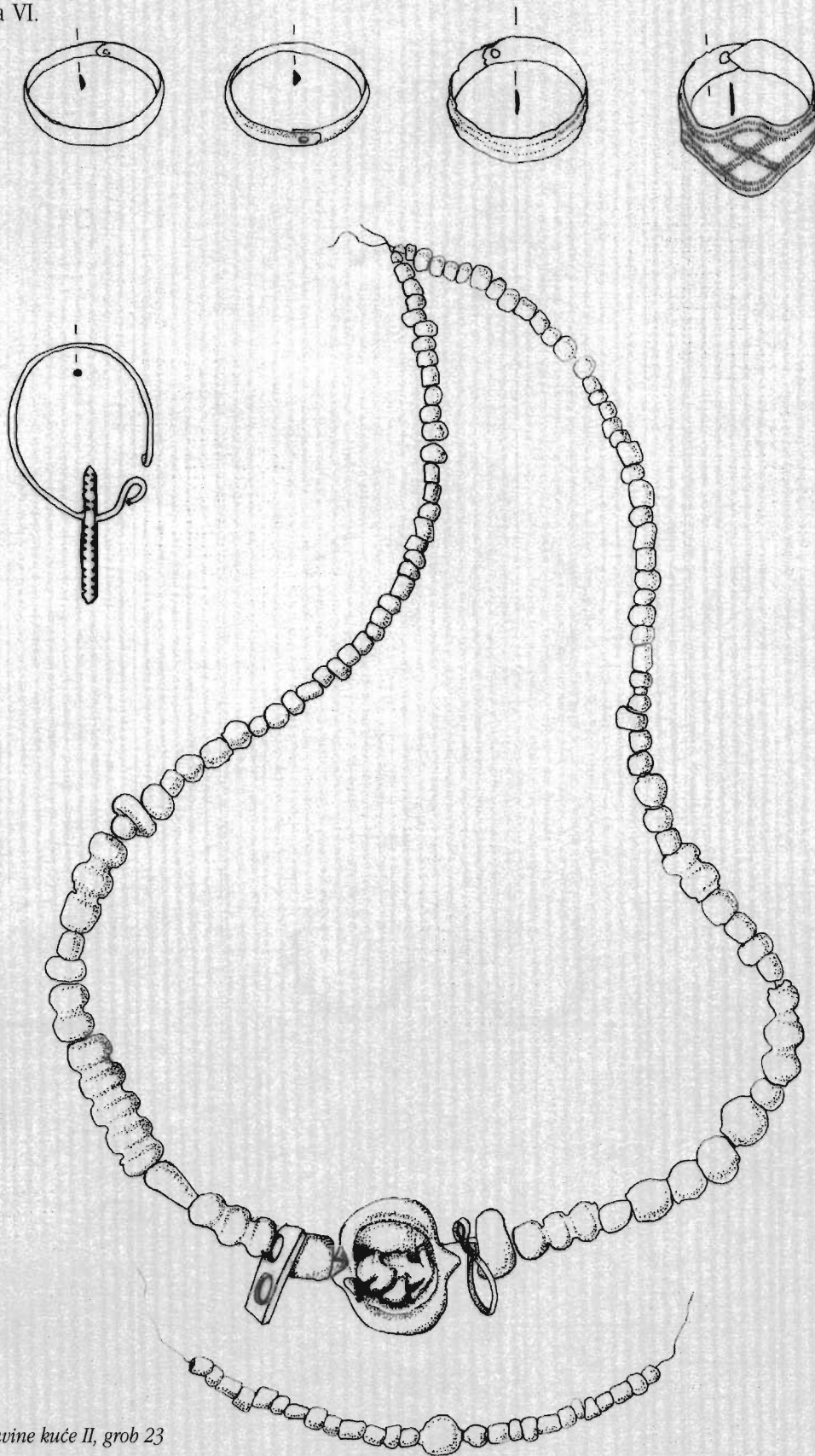
Kositrene cjevčice podmetača ispod glave pokojnice u grobu 11 na Jojinim kućama

Tabla V.

Jojine kuće, grob 11

Tabla VI.

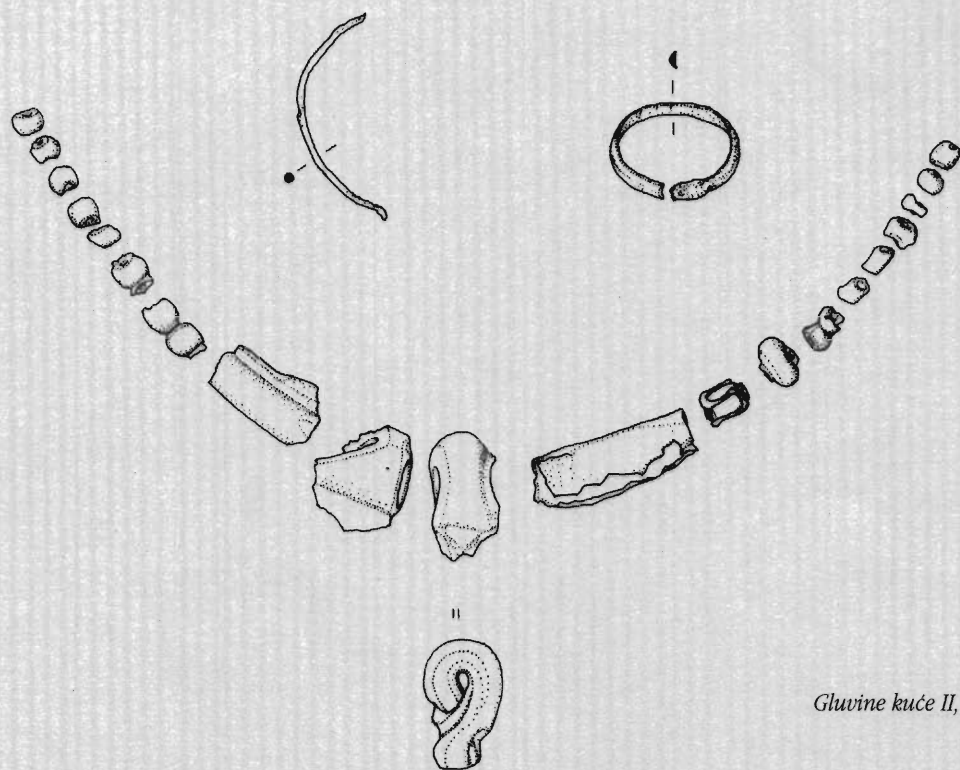

Gluvine kuće II, grob 23

Tabla VII.

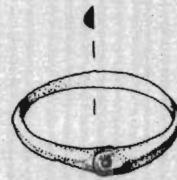
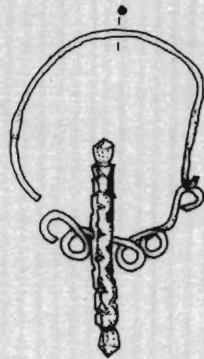
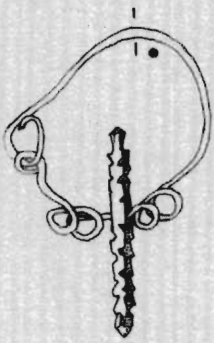

Gluvine kuće II, grob 6

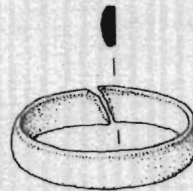

Gluvine kuće II, grob 8

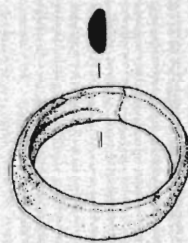
Tabla VIII.

Gluvine kuće II, grob 11

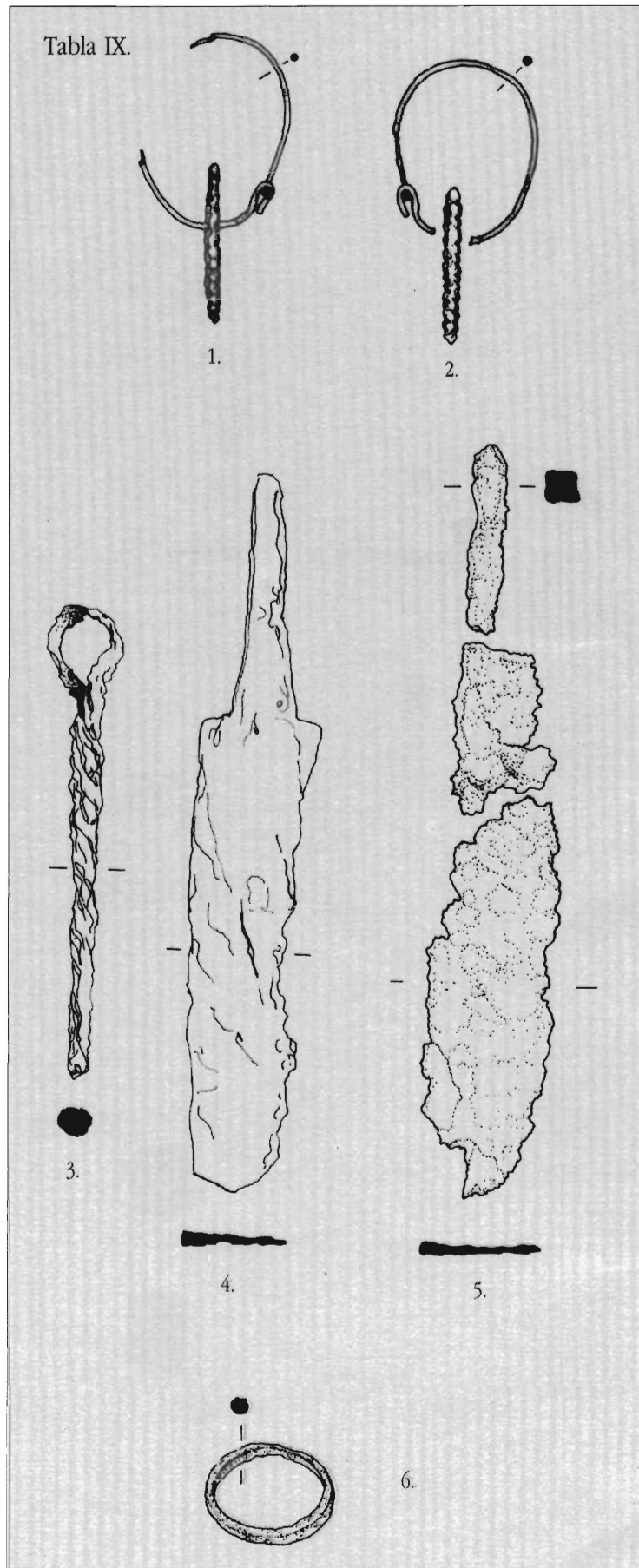

Gluvine kuće II, grob 16

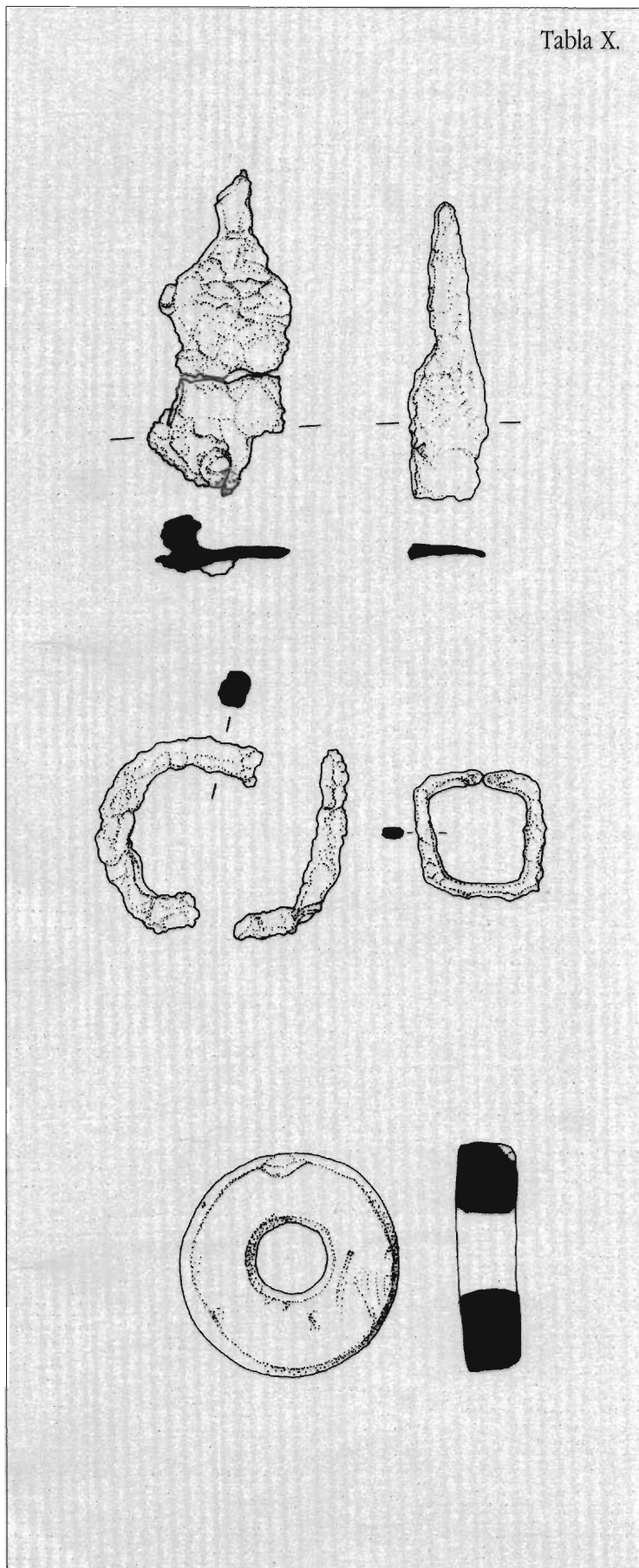
Gluvine kuće II, grob 20

Tabla IX.

Gluvine kuće II, grob 21 (1,2),
grob 24 (3-5), grob 25(6)

Tabla X.

Gluvine kuće II, nalazi izvan grobova

*Report on Archaeological
Excavations in Glavice
near Sinj*

The paper reports on results of excavations of early-medieval graves at five locations in Glavice, near Sinj, in the hamlet of Poljaci, behind the so-called Greda. The older layer is dated to the turn of the 8th and the 9th centuries, the later from the first half of the 9th to the beginning, or at most the middle, 10th centuries. This can be supposed to be a settlement graveyard in rows, formed by the principle of grouping of graves by family relations.

Literatura:

- J. BELOŠEVIĆ, *Materijalna kultura Hrvata od VII. do IX. stoljeća*, Zagreb, 1980.
Z. GUNJAČA, Groblje u Dubravicama kod Skradina i druga groblja 8-9. stoljeća u Dalmaciji, u: *Etnogeneza Hrvata*, Zagreb, 1995.
A. MILOŠEVIĆ, Ranosrednjovjekovno groblje kod Gluvinih kuća u Glavicama kod Sinja, *Starohrvatska prosvjeta*, ser. III, 24, Split, 1997.